

Bude zajisté zapotřebí úsporně bez dlouhých debat probrat nejdůležitější body »Naší práce«, pro každé téma zvolit odbor a v něm podrobně ústně i písemně je promyslet a pak s výsledky těmito znova předstoupit před — nikoliv nový jeden pracovní sjezd, nýbrž před nové pracovní sjezdy každoroční.

Tolik je jisto: získat na 120 tisíc židů v českých krajích, jejich energii, jejich houževnatost, jejich impulsivnost, zkrátka jejich dobré vlastnosti duchovní a nikoliv naposled jejich síly hospodářské pro českou věc, není prací bezvýznamnou, aby při nejmenším nezasloužila sympatického zájmu české veřejnosti.

LITERATURA

Otakar Fischer: **Království světa.** Básně. »Slunečnic«, knihovny »Noviny« roč. II. sv. 5. Nákl. Grosmana & Svobody v Praze 1911. Str. 38.

Tenoučkův debutní sešitek veršů Otakara Fischera upoutá, avšak nepřekoná.

Upoutá svou opravdu obdivuhodnou hoto-
vostí formální, která úspěšně se odvažuje i na složitější útvary rytmické a strofické; svou básnickou jistotou, jež ovládá oba protilehlé póly lyriky, lehkou píseň i reflexivní skladbu; svou mocí nad slovem, která dociluje silných účinků volbou epitheta, důsledným provedením i vystupňováním obrazů, břitkou antithesí veršovou. Otevřme knížечku na kterémkoliv místě a vždy řekneme: hle, básník, rozumějící znamenitě svému uměleckému nástroji, milující jej od-
daně a přijímající jej z rukou skutečné kulturní tradice! Není věru všedním zjevem setkat se v sbírce prvotin s básníkem, jenž by byl do té míry uvědomělým artistou, jako tuto Otakar Fischer, a zcela ojedinělým případem z literární praxe zdá se nám cyklus »Šilicí malíř«: kdežto kde který lyrik debutant opěvuje dobrodružství svých citů, svých vášní, neb svých nervů, své mentality, Otakar Fischer proměnil v lyrickou tragoedii ryze umělecká dobrodružství své smyslovosti a napsal tu — dovolu-
te ten paradox — velice barvitě, velice vášnivě, velice hořečné monodrama noetické. Tento vystupňovaný a chvílemi až rozkošnický dar formální není naprosto jen dědictvím složitě a zralé již lyrické tradice české posledního čtvrtstoletí, nýbrž zároveň i bytostným sklonem poetovým, kusem jeho nejvlastnější duševní podstaty, jedním z pevných kořenů, slučujících jej s uměním vůbec.¹⁾

¹⁾ Netvrdím, že Fischer zvítězil nad formou všude bezvýjimečně; sem tam přiletly se mu ať laxností ať chvatem rýmy nezvučné a hluché. Tak delikátně myšlené šestiverší »Řinoucí tropyt«, trpí dvojnásobnou kakofonií: »pěnicí vodu přikloň k r tu, své šláfe prosvitavé rozviň, vlas rozpust k půlnočnímu křtu a v mlhy stříbrné se rozplyň.«

V básni »Kolo vzpomínky« čte se tvrdý a mrtvý verš »a velkých slibů povrhovatel«. Ale to jsou jenom výjimky.

A přece verše Fischerovy nepřekonají čtenáře přes veškerou složitost a vybroušenost svojí hutné formy. V přemnohých básních — a jsou to často právě ony, kde poeta mířil vysoko — zůstává na dně cosi neroztaveno a nezpracováno, co neproměnilo se z reflexe v lyriku, z myšlenky v hudbu, z představy v obraz; básně ty pak nezmocňují se čtenáře bezprostřední a suggerující silou, jež jest vlastním tajemstvím hlubšího úspěchu lyrického. V bílých pěnách šumícího »Adagia«, v rudých kruzích tančící »Rusalky«, ve dvou úsečných a prostých slokách, připsaných »Hildě«, ve vítězných daktylech »Světlé jízdě«, v hvězdnaté »Písni života« a v několika odstavcích »Šilicího malíře« zaklel nás O. Fischer, zvědavý milenec života, kladoucího složité otázky, hůlkou lyrického černokněžníka do svých kruhů, a pak se odevzdáváme rádi a plně do moci jeho zhuštěné a syté, rozmarné a zamyšlené poesie. Ostatní skladby, a to tím více čím rozměrnější, nás prostě zajímají: pozorujeme z jakési distance arrangement náladové (»Pohádka«, »Vineta«, »Smrt aristokrata«), sledujeme pozorně důmyslné gradace obrazů a představ (»Park bláznů«, »Černá jízda«), nahlížíme s porozuměním, jak básník rozprává své reflexe (»Lidská komedie«, »Kolo vzpomínky«) — leč nevzdáváme se: básně nedospěly ještě k definitivnímu útvaru stilovému, v němž by jako několik jmenovaných písňových čísel, staly se čtenáři životním dobrodružstvím. Jsou to kovy — a jest Fischerovou ctí, že jeho sbírka obsahuje vesměs kovy a žádné strusky — které nezůstaly dost dlouho ve výhni neb do nichž dosti nebušilo kladivo básnického kováře: — a právě artista jako Fischer, jenž nad to jest štědře obvěněn autokritikou, by měl podávati vždy jen definitivní básně, třeba pouze skupě.

Mnohé z čísel »Království světa« zamčeno jest pevně na zámek, jež odemkne jedině klíč dosti rozsáhlé kultury: narážky knižní, výtvarné, filosofické předpokládají u čtenáře nezcela všední znalosti. Závěrečná krásná modlitba lásky, »Pod obraz Rossettiho«, hlásí se již nadpisem jako parafrase výtvarná, ale i dvě čtyřverší »Nad Sils Maria« jsou

vlastně zhuštěným komentářem k Nietzscheovi; strofy »Hildě« nepochopí, kdo nezná »Stavitele Solnesza«, ba pravou chuť vstupní »Písně moudrých panen« a cyklu »Šilicímaliř« pocítí teprve ten, kdo sledoval Fischerovy odborné studie filologické. Snad trpí básnická bezprostřednost těchto čísel touto složitou a rafinovanou podmíněností kulturní: ostatně primitivní čtenáři sotva vejdu do tohoto »Království světa«. Za to poskytuje vášnivě zasnoubení kulturní psychologie s lyrismem, kritické poučenosti se zpěvným darem, filologické lásky k slovu s básnickou mocí nad ním rozkošnou podívanou, již bychom neradi pohřešovali právě v naší literatuře, která má mezi básníky jména Zeyerovo, Vrchlického, Březinovo, tří poetů složitě inspirace kulturní.

*

Dva hlasy o německé kultuře slovesné. Německý překladatel Shawův S. Trebitsch chystá trojdílné úhrnné vydání dosavadních dramat irského básníka a požádal Shawa, aby napsal předmluvu k tomuto vítanému podniku. Důmyslný strůjce paradoxů na divadle i ve statích pojal úlohu tak, že zpovídá se ze všeho, co dluhuje německé vzdělanosti; stať jeho přináší poslední svazek berlínské »Neue Rundschau«. Není to opravdu soustavná odpověď na otázku, zač jest povinován Německu — a kdo by očekával od aforistického básníka »Člověka a nadčlověka« jakoukoliv soustavnost? Ovšem, musíme přes nebezpečí neúplnosti a přes oprávněnou námitku porušení celkové nálady onoho článku přeskočiti celou řadu Shawových vtipných, nabádavých a protikladných vývodů: o romantice mravné a nemravné, o rozdílu v nazírání na bohému a volnou lásku v Anglii, ve Francii a v Německu, o špatném provozování anglických her v Německu, o hříších a ctnostech Shawova překladatele Trebitsche atd. Zde jen několik slov o otázce ústřední! Shaw bývá časem pokládán za přímého žáka německé filosofie, jmenovitě Schopenhauer a Nietzsche jsou zhusta jmenováni jeho duševními předky. Ale ve své konfessi se Shaw o nich podrobněji nezmiňuje. Za jádro svých znalostí německé literatury Shaw prohlašuje díla Goetheova, Schillerova a R. Wagnerova; z autorů, jejichž názory zná bez soustavnější četby jejich děl, uvádí jmény Kanta, Schopenhauera, Fichteho, Hegela, Feuerbacha, Lessinga, Lassalla, Helmholtze a Weismanna; opatrně a neurčitě mluví o mnohých svých současncích. Silný vliv naň měla německá literatura socialistická, jmenovitě Lassalle, jež Shaw prohlašuje přímo za »jednoho z vynálezců moderního Německa«. Také první díl Marxova »Kapitálu« četl v mládí s dojmem velmi silným, ač spíše sociologickým než socialistickým. Velmi vtipně shrnuje svůj úsudek o tomto spise. »Kapitál« jest jedna z knih, jež změní ducha lidského, jen kdyby se dali lidé přinutit, aby tu knihu četli.«

Shaw mluví ještě povrchně o Jeanu Paulovi, o Grimmových pohádkách, jejichž autora (?) pokládá

za nejzábavnějšího německého spisovatele, ale zmíniv se, že čte německé knihy v překladech a že vůbec neumí pořádně německy, obrací se k německé hudbě. Hudba vůbec jest Shawovou mateřštinou a o Bachovi, Haydnovi, Mozartovi, Wagnerovi, R. Straussovi tvrdí hudební Ir, že jim lépe rozumí než většina Němců. »Znám jejich díla lépe než dramatickou literaturu anglickou a vím, že jejich hudba nahradila slova pro mnohý účel dramatický.« Po »Tristanu a Isoldě« pokládá Shaw za illusorní chtíti napsati slovy opravdovou scěnu lásky: spisovatelovy prostředky vyrovnají se prý sotva Verdimu a Gounodovi, natož Wagnerovi. Celkem působí přiznání Shawovo jako sprcha na německé vyznavače velkého vlivu vlastní kultury za hranicemi: i ten, jenž je zhusta pokládán za žáka Německa, cítil potřebu obmeziti to tvrzení.

Ještě daleko odmítavěji zní hlas velkého Dána Jiřího Brandesa, kterého Němci si napolo připočítávají, jehož sebrané spisy vycházely současně dánsky a německy, jemuž svěřena redakce německé sbírky literárních monografií atd. Brandes napsal mladému francouzskému básníkovi Henri Guilbeaux, jenž se snaží přiblížiti v spisech i v přednáškách německou literaturu svým krajanům, za jeho pobytu v Bruselu list, otištěný v hamburské revue »Die Zeitschrift«, z něhož překládáme alespoň podstatné kusy: »Pocitujete, pane Guilbeauxe, pro mne zálibu, aniž mne znáte. Leč všechny mé instinkty liší se od Vašich. Vy milujete německou literaturu. Já však nemiluji ji, beze všech předsudků řečeno. Nesnáším dobře němčinu, nebyl jsem nadarmo mlád v době francouzsko-německé války a německé ukruťenství v Šlesvicku a Holštýnsku mám stále před očima. Nejhorší jest, že, mluvíte-li o Skandinavii, jste ohlasem Němců. Znáte nás přes Německo a posuzujete nás jako německá kritika (sit venia verbo). Kdybych byl rozeným Francouzem, nezamíloval bych se věru do přítomného Německa a nestudoval bych cizí země německými brejlemi.« Bylo by nesprávné, dívati se na Brandesa snad jako na žáka německé vzdělanosti: jeho kultura vychází z Francie a z Anglie, od Comtea, Darwina, Milla, Renana, Tainea; ale německá literatura mocně přispěla k světové popularitě Brandesově. Brandes naopak se jí odvěčtil: odhalil světu Nietzscheho a daroval Německu

Nákladem »PŘEHLEDU« vyšly

POLITICKÉ ÚVAHY

E. CHALUPNÉHO.

185 str. za K 2'60, odběratelům »Přehledu« K 2'-

OBSAH: Politický program. — Politické osobnosti. — Politické strany. — Mládež a politické strany.

V umělecké úpravě Ad. A. Zahela.